IX. X. XI. XII. XIII. XIV.

KURENDA SZKOLNA.

1868.

L. kość. 4348/1868.

Poniżej umieszcza się nowa Ustawa wojskowa dla krajów w Radzie Państwa wiedeńskiej zastąpionych obowiązująca, a to podług textu autentycznego i według tłomaczenia z Czasu wyjętego.

Reichs-Gesetz-Blatt

LXVI. Stück ex 1868.

151.

Ustawa z d. 5 grud. 1868. urządzająca rodzaj i sposób wypełnienia obowiązku służby wojskowej w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiam co następuje:

Art. 1. Sposób i rodzaj wypełnienia obowiązku służby wojskowej—następującą ustanawia się ustawą:

Art. 2. Ustawa niniejsza z dniem ogłoszenia obowięzywać zacznie i wraz z wszystkiemi w § 21—29 zawartemi korzyściami zastósowaną będzie także do służących obecnie w armii lądowej lub marynarce, z tem jednakże zastrzeżeniem, że w uwzględnieniu nasuwających się trudności przechodowych przy niektórych oddziałach wojskowych, przenoszenie asenterowanych w. r. 1865 i w r. 1866 do rezerwy, tam gdzie minister wojny w porozumieniu z ministrem obrony krajowej uzna to za bezwzględnie konieczne, nastąpi dopiero w r. 1870 lecz przez czas trwania o-

Gesetz vom 5. Dezember 1868, womit für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder die Art und Weise der Erfüllung der Wehrpflicht geregelt wird.

Mit Zustimmung der beiden Häuser des Reichsrathes finde Ich zu verordnen, wie folgt:

Artikel 1. Die Art und Weise der Erfüllung der Wehrpflicht wird durch das nachfolgende Gesetz bestimmt.

Artikel 2. Gegenwärtiges Gesetz tritt mit dem Tage seiner Kundmachung in Wirksamkeit und hat auch mit allen in den §§. 21 bis inclusive 29 enthaltenen Begünstigungen auf die gegenwärtig im stehenden Heere und in der Kriegsmarine Dienenden, jedoch mit der Beschränkung Anwendung, daß in Anbetracht der Schwierigkeiten des Überganges bei einigen Waffengattungen, die Übersetzung der 1865 und 1866 Assentirten in die Reserve, dort wo es der Reichs-Kriegs-Minister im Einverständnisse mit dem Landesvertheidigungs-Minister für unbedingt nothwendig erachtet, erst im Jahre 1870 stattzufinden hat, wo-

obowiązku służby rezerwowej wolni będą od wszelkich ćwiczeń wojskowych.

Art. 3. Wszystkie dla miasta Tryestu i okręgu nadane wyjątkowe uprawnienia odnoszące się do wypełnienia obowiązku służby wojskowej —niniejszem się znoszą.

Popisowi z dawnych okręgów Raguzy i Katro w królestwie Dalmacyi — od służby wojskowej dotąd uwolnieni—obowiązek służby wojskowej tylko w landwerze pełnić mają.

Co się tyczy organizacyi i użycia przez zastósowanie niniejszej ustawy popisowych w Tyrolu z Voralbergiem, o ile ciż do uzupełnienia pułku strzeleckiego potrzebnemi uie będą, jakoteż co się tyczy wypełnienia obowiązku służby wojskowej w landwerze tychże krajów, — orzekną przepisy w drodze ustawodawstwa krajowego wydać się mające.

Art. 4. Osoby, które przed wydaniem niniejszej ustawy przez złożenie z ich strony a przyjęcie przez rząd opłaty uwalniającej w moc rozporządzenia z 21. lut. 1856 r. od wojska uwolnionemi zostały — nadal w zupełności i na zawsze od wszelkiej służby wojskowej wolnemi pozostaną.

Art. 5. Gdyby w razie niebezpieczeństwa wojny ustanowiona prawem stopa armii i marynarki wojennej kompletną nie była — można wszystkich tych, którzy podług dotychczasowych przepisów o uzupełnieniu wojska, do służenia wojskowo obowiązani obowiązku stawiennictwa wprawdzie dopełnili, lecz do armii nie byli wcieleni i 32 roku życia nie ukończyli, na czas wojny, odpowiednio do ich wieku, do słuzby w rezerwie liniowej lub w landwerze powołać.

Art. 6. Od dnia ogłoszenia ustawy niniejszej kara chłosty cielesnej i kara kajdan w ar-

gegen dieselben wegen ihrer Reserveverpflichtung von jeder Waffenübung losgezählt werden.

Artikel 3. Die für die Stadt Triest und deren Territorium in Beziehung auf die Erfüllung der Wehrpflicht bestehenden Ausnahmen und Begünstigungen werden hiermit aufgehoben.

Die bisher vom Militärdienste gänzlich befreit gewesenen Wehrpflichtigen des ehemaligen Kreises Cattaro und des Festlandes des ehemaligen Kreises von Ragusa im Königreiche Dalmatien haben der Wehrpflicht nur in der Landwehr zu genügen.

Über die Organisirung und Verwendung der in Tirol und Voralberg in Gemäßheit des gegenwärtigen Gesetzes wehrpflichtigen Mannschaft, welche zur Ergänzung des Jägerregiments nicht benöthigt wird, sowie über die Erfüllung der Wehrpflicht in der Landwehr daselbst werden die näheren Bestimmungen im Wege der Landesgesetzgebung erfolgen.

Artikel 4. Diejenigen Personen, für welche vor der Wirksamkeit dieses Gesetzes in Gemäßheit der Verordnung vom 21. Februar 1856 die Befreiungstaxe erlegt und angenommen wurde, bleiben von jedem Militärdienste ganz und für immer enthoben.

Artikel 5. Bei drohender Kriegsgefahr, wenn der vorgeschriebene Kriegsstand des stehenden Heeres und der Kriegsmarine nicht vollzählig wäre, können alle Jene, welche nach den bisherigen Heeresergänzungs-Gesetzen dienstpflichtig waren und ihrer Stellungspflicht zwar nachgekommen sind, jedoch in das Heer (Kriegsmarine) nicht eingereiht wurden und das 32. Lebensjahr noch nicht vollendet haben, nach Maßgabe ihres Alters für die Dauer des Krieges zum Reserve- oder Landwehrdienste herangezogen werden.

Artikel 6. Vom Tage der Wirksamkeit dieses Gesetzes an darf die Strafe der körperlichen

mii, marynarce wojennej i w landwerze już więcej zastósowaną być nie może.

Art. 7. Pod względem kar podług ustawy niniejszej orzekać się mających, — postępowanie, wyrokowanie i wykonanie przysłuża władzom politycznym, odpowiednio do wydanych dla nich przepisów o politycznem postępowaniu karnem.

Art. 8. Mój minister obrony krajowej w porozumieniu z ministrem wojny wyda celem przeprowadzenia niniejszej ustawy, odpowiednie rozporządzenia.

Ustawa wojskowa.

§. 1. Obowiązek służby wojskowej jest powszechnym, a każdy zdolny do broni obywatel państwa osobiście wypełniać go musi.

§. 2 Siła zbrojna rozpada się na armię, marynarkę wojenną, landwerę i rezerwę zapasową; ostatnie jako uzupełnienie podczas wojny w razie ewentualnego ubytku z ustanowionej siły zbrojnej w armii regularnej (marynarce wojennej).

O składzie pospolitego ruszenia odrębna stanowić będzie ustawa.

§. 3. Obowiązek wstąpienia do armii, do marynarki wojennej lub landwery, następnie do rezerwy zapasowej, (§. 2.) rozpoczyna się z d. 1. stycznia roku kalendarzowego, w którym zobowiązany do służby wojskowej kończy rok 20. życia.

§. 4. Obowiązek służby wynosi:

w armii i marynarce wojennej:

a) trzy lata w linii;

b) siedm lat w rezerwie;

Züchtigung und die Kettenstrafe im Heere, in der Kriegsmarine und der Landwehr nicht mehr zur Anwendung gebracht werden.

Artikel 7. Bezüglich der nach dem gegenwärtigen Gesetze zu verhängenden Strafen steht das Verfahren, das Erkenntniß und der Vollzug den politischen Behörden in Gemäßheit der für dieselben erlassenen Vorschriften über politische Strafamtshandlungen zu.

Artikel 8. Mein Landesvertheidigungs-Minister hat, im Einvernehmen mit dem Reichs-Kriegsminister, die zur Ausführung dieses Gesetzes erforderlichen Verfügungen zu erlassen.

Ofen, am 5. Dezember 1868.

Franz Joseph m. p. **Taaffe** m. p. **Plener** m. p.
Hasner m. p. **Potocki** m. p. **Giskra** m. p.
Herbst m. p. **Brestel** m. p. **Berger** m. p.

Wehrgesetz.

§. 1. Die Wehrpflicht ist eine allgemeine und muß von jedem Wehrfähigen Staatsbürger persönlich erfüllt werden.

§. 2. Die bewaffnete Macht gliedert sich in das stehende Heer, die Kriegsmarine, die Landwehr und die Ersatzreserve; letztere als Ersatz für die während eines Krieges im stehenden Heere (Kriegsmarine) auf die festgesetzte Kriegsstärke sich ergebenden Abgänge.

Über den Bestand des Landsturmes wird ein besonderes Gesetz verfügen.

§. 3. Die Pflicht zum Eintritte in das stehende Heer, in die Kriegsmarine oder in die Landwehr, dann in die Ersatzreserve (§. 2) beginnt mit 1. Jänner des Kalenderjahres, in welchem der Wehrpflichtige das 20. Lebensjahr vollendet.

§. 4. Die Dienstpflicht dauert im stehenden Heere und in der Kriegsmarine:

a) drei Jahre in der Linie,

b) sieben Jahre in der Reserve;

w landwerze:

a) dwa lata dla tych, co po ukończonej służbie w armii lub z rezerwy zapasowej przeniesieni zostali do landwery, i

b) lat dwanaście dla bezpośrednio do landwery wcielonych (§ 32).

Notowani do rezerwy zapasowej aż do ukończonego 30 roku życia zostają w obowiązku służby w armii regularnej,(marynarce wojennej). (§ 2 i 32).

Ci co swój obowiązek służby wypełnili w marynarce wojennej, nie są zobowiązani do służby w landwerze.

Czas służby wszystkich w regularnym okresie stawienniczym (§ 31), lub dodatkowo do d. 1. października asenterowanych liczy od 1 października roku stawiennictwa, czas służby wcielonych po za tym okresem lub ochotników — od dnia poboru.

§ 5. Gdyby w osobnej ustawie postanowiono utworzenie pospolitego ruszenia, może ono tylko być utworzonem z takich ochotników, co nie należą, ani do armii lub marynarki wojennej, ani do landwery.

§ 6. Kto w wieku zdolnym do służby wojskowej (§§. 3 i 4) uzyskał prawo obywatelstwa w monarchii, powinien bez względu na to, czy i w jaki sposób dopełnił obowiązku służby wojskowej w swym dawniejszym kraju rodzinnym, wypełnić nadto w miarę wieku swego przypadający nań jeszcze podług ustawy niniejszej obowiązek służby wojskowej.

§ 7. Armia i marynarka wojenna są przeznaczone do obrony całej monarchii przeciw nieprzyjaciołom zewnętrznym, tudzież do utrzymania porządku i bezpieczeństwa na zewnątrz.

§ 8. Landwera podczas wojny służy do poparcia armii i obrony wewnętrznej, podczas pokoju wyjątkowo także do utrzymania porządku i bezpieczeństwa wewnętrznego.

in der Landwehr:

a) zwei Jahre für Jene, welche nach vollstreckter Dienstpflicht im stehenden Heere oder aus der Ersatzreserve in die Landwehr übersetzt werden,

b) zwölf Jahre für die unmittelbar (§. 32) in die Landwehr eingereihten Wehrpflichtigen.

Die zur Ersatzreserve Vorgemerkten bleiben bis zum vollendeten dreißigsten Lebensjahre für den Dienst im stehenden Heere (Kriegsmarine) gewidmet. (§§. 2 und 32.)

Jene, welche ihre Dienstpflicht in der Kriegsmarine vollstreckt haben, sind nicht landwehrpflichtig.

Die Dienstzeit aller innerhalb der regelmäßigen Stellungsperiode (§. 31) und bis zum 1. Oktober im Wege der Nachstellung assentirten Wehrpflichtigen beginnt mit 1. Oktober des Stellungsjahres, die Dienstzeit der außerhalb dieser Periode Eingereihten und der Freiwilligen mit dem Tage der Assentirung.

§. 5. Im Falle durch ein besonderes Gesetz die Bildung eines Landsturmes beschlossen wird, so darf derselbe nur aus Freiwilligen gebildet werden, welche weder dem stehenden Heere oder der Kriegsmarine, noch der Landwehr angehören.

§. 6. Wer im wehrpflichtigen Alter (§§. 3 und 4) das Staatsbürgerrecht in der Monarchie erwirbt, hat ohne Rücksicht darauf, ob und in welcher Weise er seiner Wehrpflicht in seinem früheren Heimatsstaate nachgekommen ist, die nach Maßgabe seines Lebensalters auf ihn nach diesem Gesetze noch entfallende Wehrpflicht zu erfüllen.

§. 7. Das stehende Heer und die Kriegsmarine sind zur Vertheidigung der Gesammtmonarchie gegen äußere Feinde und zur Aufrechthaltung der Ordnung und Sicherheit im Innern bestimmt.

§. 8. Die Landwehr ist im Kriege zur Unterstützung des stehenden Heeres und zur inneren Vertheidigung, im Frieden ausnahmsweise auch zur Aufrechthaltung der inneren Ordnung und Sicherheit bestimmt.

§ 9. W razie utworzenia pospolitego ruszenia służy ono na poparcie armii i landwery w wstrzymywaniu nieprzyjaciela, jeźli usiłuje wkraczać do kraju, lub w odpieraniu go, jeźli już wkroczył,

Dla tego stawia się pospolite ruszenie, jako część składową siły zbrojnej, pod pieczą prawa narodów.

§ 10. Należący do armii (marynarki wojennej) a obowiązani do służby w linii na wezwanie władz wojskowych w każdym czasie do służby stawiać się winni.

Rezerwa w całości lub po części tylko na rozkaz Cesarza może być powołana na stopę wojenną, dla uzupełnienia armii lub marynarki wojennej.

Jeśli tylko częściowe powołanie rezerwistów do czynnej służby wojskowej jest potrzebnem, ma ono nastąpić od najmłodszych kolei lat.

Landwera zwołuje i uruchomia się również tylko na rozkaz Cesarza, podług przepisów w ustawie o landwerze zawartych.

Rozesłanie wici i organizacya pospolitego ruszenia (§ 2) urządza się na rozkaz Cesarza w drodze ministerstwa obrony krajowej, w miarę i o ile krajowi bezpośredni zagraża napad nieprzyjacielski. Faktyczne spożytkowanie pospolitego ruszenia zawisło od naznaczonego przez N. Pana wodza wojskowego (*Militärbefehlshaber*).

Dotyczące władze wojskowe i landwery zwołują rezerwistów i landwerzystów do ćwiczeń wojskowych. (§ 36).

§. 11. Pożądaną do wspólnej obrony całej monarchii siłę armii i marynarki wojennej ustanawia się na podstawie §§ 1, 2, 3, i 36 ustawy

§. 9. Wenn ein Landsturm gebildet wird (§. 2), so ist derselbe bestimmt, zur Unterstützung des stehenden Heeres und der Landwehr in der Abwehr des Feindes, wenn er in das Land einzudringen versucht, und in der Bekämpfung desselben, wenn er bereits eingedrungen ist.

Es wird deßhalb der Landsturm, als integrirender Theil der Wehrkraft unter völkerrechtlichen Schutz gestellt.

§. 10. Die im Verbande des stehenden Heeres (Kriegsmarine) befindlichen Liniendienstpflichtigen haben dem Rufe der Militärbehörden zum Dienste jederzeit zu folgen.

Die Reserve kann theilweise oder ganz nur auf Befehl des Kaisers zur Ergänzung des stehenden Heeres und der Kriegsmarine auf den Kriegsstand einberufen werden.

Wenn nur eine theilweise Heranziehung von Reservemännern zur aktiven Dienstleistung nothwendig ist, so hat diese in der Reihenfolge der Jahrgänge, vom jüngsten angefangen, zu geschehen.

Die Einberufung und Mobilmachung der Landwehr erfolgt gleichfalls nur auf Befehl des Kaisers nach den im Landwehrgesetze enthaltenen Bestimmungen.

Die Einberufung und Organisirung des Landsturmes (§. 2) geschieht auf Befehl des Kaisers im Wege des Landesvertheidigungs-Ministers in jenem Maße und in soweit, als das Land durch einen feindlichen Einfall unmittelbar bedroht ist. Die thatsächliche Verwendung des Landsturmes erfolgt durch den vom Kaiser bezeichneten Militärbefehlshaber.

Die Berufung der Reserve- und der Landwehrmänner zu den periodischen Waffenübungen (§. 36) geschieht von Seite der zuständigen Heeres- und Landwehrbehörden.

§. 11. Die zur gemeinsamen Vertheidigung der Gesammtmonarchie erforderliche Stärke des stehenden Heeres und der Kriegsmarine wird in

z d. 21 grudnia 1867 Dz. P. Pr. Nr. 146 zgodnie z sejmem węgierskim, na mocy ustawy niniejszej, nie tykając konstytucyjnych praw reprezentacyj,—na **800.000** ludzi w zupełnej stopie wojennej, nie wliczywszy w to oddziałów Pogranicza wojskowego.

W siłę tę wchodzi już rezerwa (§ 4).

Wojenna ta siła armii i marynarki wojennej ma obowiązywać przez najbliższych lat **10**.

Wnioski mające na celu dalsze niezmienne pozostawienie lub zmianę ustanowionej siły wojennej w każdym razie przed końcem dziewiątego roku reprezentacyom obu części monarchii konstytucyjnie celem nowego układu przedłożone być winny.

§ 12. Ogólna siła landwery powstaje z liczby obowiązanych do służby w landwerze.

Reprezentowane w Radzie państwa kraje i królestwa, z wyjątkiem Tyrolu i Vorarlbergu, stawiają łącznie 79 *batalionów piechoty*, tudzież z każdego okręgu uzupełniającego każdego pułku jazdy po jednym lub po dwa szwadrony kawaleryi.

Bliższe postanowienia zawiera ustawa o landwerze.

§ 13. Kontyngens mający być rozdzielony stosownie do liczby ludności między krolestwami i krajami w Radzie państwa reprezentowanemi z jednej, a krajami korony węgierskiej z drugiej strony, kontyngens ten do utrzymania armii i marynarki wojennej w oznaczonej powyżej (§. 11) sile, ze względu na zaprowadzony system kadr i musztry, tudzież do utworzenia rezerwy potrzebny, może — po oznaczeniu takowego — przed upływem lat 10 być zakwestyonowanym tylko w tym razie, jeśli Cesarz uważa podwyższenie

Gemäßheit der §§. 1, 2, 3 und 36 des Gesetzes vom 21. Dezember 1867, Reichs-Gesetz-Blatt Nr. 146, einvernehmlich mit dem ungarischen Reichstage kraft des gegenwärtigen Gesetzes, unbeschadet der verfassungsgemäßigen Rechte der Vertretungskörper, mit einem kompleten Kriegsstand von 800.000 Mann ohne Hinzurechnung der Militär-Gränztruppen festgestellt.

In diesem Stande ist auch die Reserve (§. 4) inbegriffen.

Dieser Kriegsstand des stehenden Heeres und der Kriegsmarine hat für die nächsten 10 Jahre zu gelten.

Die auf die fernere unveränderte Belassung oder auf eine Veränderung des festgestellten Kriegsstandes hinzielenden Anträge sind jedenfalls vor Schluß des neunten Jahres verfassungsmäßig bei den Vertretungskörpern beider Ländergebiete behufs einer neuen Vereinbarung einzubringen.

§. 12. Die Gesammtstärke der Landwehr bildet sich durch die Zahl der vorhandenen Landwehrpflichtigen.

Die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder, Tirol und Voralberg ungerechnet, stellen zusammen 79 Bataillone Infanterie und aus jedem Ergänzungsbereiche eines Cavallerie-Regimentes je ein oder zwei Escadronen Cavallerie.

Die näheren Bestimmungen sind im Landwehrgesetze enthalten.

§. 13. Das zwischen den im Reichsrathe vertretenen Königreichen und Ländern einerseits und den Ländern der ungarischen Krone andererseits der Bevölkerungszahl nach anzurepartirende Contingent, welches zur Erhaltung des stehenden Heeres und der Kriegsmarine in der oben (§. 11) festgestellten Stärke mit Rücksicht auf das eingeführte Cadre- und Ausbildungssystem, dann für die Ersatzreserve erforderlich ist, kann—nach Feststellung desselben (Contingents) — vor Ablauf von 10 Jahren nur in Frage kommen, wenn

lub zniżenie kontyngensu za konieczne, za pośrednictwem dotychczasowego rządu odpowiedzialnego; faktyczne odstawienie rekrutów może atoli tylko wtenczas nastąpić, jeźli ustawodawstwo na ów rok pobór już uchwaliło.

Dziesięcioletnia ogólna rezerwa zapasowa nie powinna być większą od pierwszego (stosownie do poprzedniego ustępu) uchwalonego rocznego kontyngensu rekrutów.

Przy rozkładzie dotyczącego kontyngensu obu części monarchii, dopóki w obu dzielnicach nie zostaną przeprowadzone oparte na równych zasadach nowe spisy ludności, posłużą istniejące dotychczas o spisach ludności daty urzędowe za podstawę, podług której z ustanowionej siły armii **800.000** przypada na kraje i królestwa w Radzie państwa reprezentowane **470.368**, a na ludność korony węgierskiej **329.632** ludzi; ludność zaś Pogranicza wykonywująca w inny sposób służbę wojskową dopóki nie wchodzi w tę rachubę, dopóty instytucya Pogranicza wojskowego faktycznie istnieć będzie.

§. 14. Armia i marynarka wojenna uzupełnia się:

a) przez wcielenie elewów z wojskowych zakładów naukowych (§. 19),

b) przez dobrowolne wstąpienie (§§. 20—24),

c) przez stawianie się z urzędu (§§. 45—47),

d) przez stawianie się regularne, a w razie wojny przez wcielenie notowanych do rezerwy zapasowej, którzy jeszcze nie przekroczyli 30 roku życia (§. 31—35).

§. 15. Landwera uzupełnia się:

a) przez wcielenie rezerwistów po skończonej służbie w armii (§. 4),

der Kaiser, im Wege der betreffenden verantwortlichen Regierungen, die Vermehrung oder Verminderung des Contingentes für nothwendig erachtet; die thatsächliche Stellung der Rekruten kann jedoch nur dann erfolgen, wenn die Gesetzgebung dieselbe für jenes Jahr auch schon votirt hat.

Die zehnjährige Gesammt-Ersatzreserve soll nicht größer als das nach dem vorangegangenen Absatze bewilligte erste Jahres-Rekruten-Contingent sein.

Bei der Anrepartirung des dießfälligen Contingents beider Theile dienen, in solange als nicht in beiden Staatsgebieten eine auf gleichen Grundsätzen basirte neue Volkszählung effectuirt wird, die gegenwärtig über die Volkszählung vorhandenen amtlichen Daten zur Grundlage, nach welchen von dem festgestellten Stande pr. 800.000 Mann auf die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder 470.368 Mann und auf die Bevölkerung der Länder der ungarischen Krone 329.632 Mann entfallen, wobei die ihre Wehrpflicht auf andere Weise vollziehende Gränzbevölkerung in solange außer Rechnung bleibt, als das Gränzinstitut thatsächlich besteht.

§. 14 Das stehende Heer und die Kriegsmarine werden ergänzt:

a) Durch die Einreihung der Zöglinge aus den Militär-Bildungsanstalten (§. 19),

b) durch freiwilligen Eintritt (§§. 20 bis 24);

c) durch die Stellung von Amtswegen (§§. 45 bis 47.)

d) durch die regelmäßige Stellung und im Kriegsfalle durch Einreihung der zur Ersatzreserve Vorgemerkten, welche das dreißigste Lebensjahr noch nicht überschritten haben. (§§. 31 bis 35.)

§. 15. Die Landwehr wird ergänzt:

a) Durch die Einreihung der Reservemänner nach vollendeter Heeresdienstpflicht und der zur Ersatzreserve Vorgemerkten, welche das dreißigste Lebensjahr überschritten haben (§. 4);

b) przez bezpośrednie przydzielenie obowiązanych do służby wojskowej (§. 32),

c) z ochotników, którzy swemu obowiązkowi służby wojskowej zadość uczynili i do landwery nie powinni być wcieleni, lecz jeszcze zdolni są do służby, i to z obowiązkiem dwuletniej służby, ewentualnie na czas trwania wojny.

§. 16. Dla wstępujących do armii i marynarki wojennej wymaga się:

a) prawa obywatelstwa w jednej z obu połów państwa,

b) potrzebnego uzdolnienia umysłowego i cielesnego, a wzrostu najmniej 59 cali miary wiedeńskiej

(potrzebni dla armii profesyoniści, dalej majtkowie i rzemieślnicy okrętowi przyjmowani będą bez względu na wzrost ciała);

c) wieku najmniej skończonych lat 17 i najwyżej lat 36. Cudzoziemcy tylko za zezwoleniem Cesarza mogą wyjątkowo przez czas przepisany być przypuszczani do służby w linii (marynarce wojennej) pod warunkami *b)* i *c)*, jeżeli się wykażą bezwzględnem pozwoleniem rządu swego.

§. 17. *Tymczasowe uwolnienie* od obowiązku wstąpienia do armii, marynarki wojennej lub landwery, otrzymuje:

1. Syn jedynak niezdolnego do zarobku ojca, lub owdowiałej matki;

2. po śmierci ojca, wnuk jedynak niezdolnego do zarobkowania dziadka, lub owdowiałej babki, jeśli syna nie mają;

3. brat zupełnie osierociałego rodzeństwa.

Lecz do uwolnienia rościć sobie może prawo tylko ów prawy i rodzony syn, wnuk lub brat, (jedynacy), jeśli od uwolnienia jego zawisło u-

b) durch unmittelbare Eintheilung Wehrpflichtiger (§. 32);

c) durch solche Freiwillige, welche ihrer Stellungspflicht Genüge geleistet haben, nicht landwehrpflichtig, aber noch diensttauglich sind, und zwar mit einer zweijährigen Dienstpflicht, eventuell auf Kriegsdauer.

§. 16. Zum Eintritte in das stehende Heer und in die Kriegsmarine wird erfordert:

a) Die Staatsbürgerschaft in einer der beiden Reichshälften;

b) die nöthige geistige und körperliche Eignung bei einer Körpergröße von mindestens 59 Zoll Wiener Maß;

(für das stehende Heer nothwendige Professionisten, dann Matrosen und Schiffshandwerker werden ohne Rücksicht auf ihre Körpergröße genommen);

c) ein Alter von wenigstens vollen 17 und von höchstens 36 Jahren.

Ausländer können nur mit Bewilligung des Kaisers auf die gesetzliche Liniendienstzeit unter den Bedingungen b) und c) zum Eintritte in das stehende Heer (Kriegsmarine) ausnahmsweise zugelassen werden, wenn sie sich mit der unbedingten Erlaubniß ihrer Regierung hiezu ausweisen.

§. 17. Die zeitliche Befreiung von der Pflicht zum Eintritte in das stehende Heer, in die Kriegsmariene oder in die Landwehr erhält:

1. Der einzige Sohn eines erwerbsunfähigen Vaters, oder einer verwitweten Mutter;

2. nach dem Tode des Vaters der einzige Enkel eines erwerbsunfähigen Großvaters oder einer verwitweten Großmutter, wenn sie keinen Sohn haben;

3. ein Bruder ganz verwaister Geschwister.

Es hat jedoch nur jener einzige Sohn, Enkel oder Bruder auf die Befreiung Anspruch, welcher ein ehelicher und leiblicher ist, wenn von dessen

trzymanie jego rodziców, dziadów i rodzeństwa, a on obowiązku tego dopełnia.

Synowi z nieprawego łoża równe przysłuża uwolnienie, jeśli od uwolnienia jego zawisło utrzymanie jego matki nieślubnej, a on obowiązku tego dopełnia.

Te same warunki przypuściwszy, zarówno z synem, wnukiem lub bratem jedynakiem traktowanym będzie ten, którego brat jedyny lub reszta braci:

a) zostają w służbie w linii lub w rezerwie,

b) jeszcze nie mają lat 18, lub

c) z powodu ułomności umysłowej lub cielesnej, do wszelkiego zarobkowania są niezdolni.

Kto na podstawie tych postanowień był tymczasowo uwolnionym, lecz tytuł, z którego był uwolnionym utraca, lub warunków onego dopełniać zaprzestaje, podlega obowiązkowi wstąpienia do armii, marynarki wojennej lub landwery w przypadającej klasie wieku swojego.

O tymczasowych uwolnieniach rozstrzyga komisya asenterunkowa (§. 32), od której odwołać się można do ministerstwa obrony krajowej, które uprawnione jest delegować dotyczącą władzę krajową do wydania orzeczenia.

Przeciw orzeczeniu komisyi asenterunkowej potwierdzonemu przez ministerstwo obrony krajowej lub przez delegowaną w tym celu władzę polityczną, nie ma już dalszego rekursu.

§. 18. Obowiązani do służby wojskowej, którzy wprawdzie nie do właściwej służby, lecz natomiast do innych, powołaniu ich odpowiadających usług w celach wojennych są przydatnymi, w razie wojny do takowych pociągani być mogą.

§. 19. Wcielanie elewów, występujących z wojskowych zakładów naukowych do armii

Befreiung die Erhaltung seiner Eltern, Großeltern oder Geschwister abhängt und er diese Verbindlichkeit erfüllt.

Einem unehelichen Sohne kommt die gleiche Befreiung zu, wenn von dessen Befreiung die Erhaltung seiner unehelichen Mutter abhängt und er diese Verbindlichkeit erfüllt.

Unter derselben Voraussetzung wird gleich einem einzigen Sohne, Enkel oder Bruder auch jener behandelt, dessen einziger Bruder oder übrige Brüder

a) in der Liniendienst-Verpflichtung oder in der Reserve stehen,

b) jünger als 18 Jahre oder

c) wegen unheilbarer geistiger oder körperlicher Gebrechen zu jedem Erwerbe unfähig sind.

Wer auf Grundlage dieser Bestimmungen zeitlich befreit war, den Befreiungstitel aber verliert oder die Bedingungen desselben zu erfüllen unterläßt, unterliegt der Verpflichtung zum Eintritte in das stehende Heer, in die Kriegsmarine oder in die Landwehr in seiner Altersklasse.

Über die zeitlichen Befreiungen entscheidet die Stellungskommission (§. 32), gegen deren Erkenntniß die Berufung an das Landesvertheidigungs-Ministerium offen steht, welches berechtigt ist, die betreffende Landesstelle zur Fällung der Entscheidung zu delegiren.

Gegen ein von diesem Ministerium oder von der hiezu delegirten Landesstelle bestätigtes Erkenntniß der Stellungskommission findet eine weitere Berufung nicht statt.

§. 18. Jene Wehrpflichtigen, die zwar nicht zum eigentlichen Kriegsdienste, wohl aber zu sonstigen Dienstleistungen für Kriegszwecke, welche ihrem bürgerlichen Berufe entsprechen, geeignet sind, können im Kriegsfalle zu solchen herbeigezogen werden.

§. 19. Die Einreihung der aus den Militär-Bildungsanstalten austretenden Zöglinge in das

(marynarki wojennej), zarządzają władze wojskowe podług istniejących w tym względzie osobnych przepisów.

Każdy elew zakładu tego, wykształcony bezpłatnie lub z fundacyi, przez lat 10, każdy zaś za połowę przez lat 7; a jako płacący elew wykształcony przez 4 lata, od dnia wystąpienia z zakładu, w armii (marynarce wojennej) służyć powinien.

§. 20. Dobrowolnie może każdy krajowiec wstąpić do armii (marynarki wojennej), jeżeli ma potrzebne do tego wymogi (§. 16.)

Wykluczeni są ci, co nie posiadają pełni praw obywatelskich z powodu odcierpianego wyroku sądowo-karnego.

Małoletni, chcący dobrowolnie wstąpić, potrzebują przyzwolenia ojca lub opiekuna swego.

Wstępującemu dobrowolnie przysłuża prawo obrania sobie korpusu wojska, w którym służyć pragnie, przypuściwszy, że obrany korpus armii jest uprawnionym do przyjmowania ochotników, i że ochotnik posiada odpowiednie zdolności.

Owym obowiązanym do służby, którzy stosownie do klasy wieku swego (§. 32) już są powołani do regularnego stawania, przez czas trwania okresu stawania wstęp dobrowolny nie jest dozwolonym. Ten, co prawnie był obowiązanym do stawania a nie stanął, stracił przeto prawo dobrowolnego wstąpienia dopóty, dopóki się nie podda decyzyi komisyi asenterunkowej o zaniechanem stawaniu.

§. 21. Krajowcy, którzy posiadając stopień wykształcenia, odpowiadający ukończonym studyom w gimnazyum wyższem, wyższej szkole realnej lub w równym jej zakładzie, pod tym względem wykazują się świadectwami publicznych lub tym podobnych zakładów z cechą publiczną, lub poddawszy się egzaminowi przed komisyą umyślnie

stehende Heer (Kriegsmarine) wird durch die Militärbehörden nach den hierüber bestehenden besonderen Vorschriften verfügt.

Jeder auf einem Militär-Freiplatze oder auf einem Stiftungsplatze herangebildete Zögling einer solchen Anstalt hat 10 Jahre, jeder auf einem halbfreien Militärplatze 7 Jahre und der als Zahlzögling Herangebildete 4 Jahre, vom Tage des Austrittes aus der Anstalt gerechnet, im stehenden Heere (Kriegsmarine) präsent zu dienen.

§. 20. Freiwillig kann jeder Inländer in das stehende Heer (Kriegsmarine) eintreten, welcher die gesetzlichen Erfordernisse (§. 16) hiezu besitzt.

Ausgeschlossen sind Jene, welche sich wegen erlittener strafgerichtlicher Verurtheilung nicht im Vollgenusse der bürgerlichen Rechte befinden.

Minderjährige bedürfen zum freiwilligen Eintritte die Zustimmung ihres Vaters oder Vormundes.

Dem freiwillig Eintretenden ist gestattet, sich den Truppenkörper, in dem er dienen will, zu wählen, vorausgesetzt, daß der gewählte Truppenkörper zur Aufnahme von Freiwilligen berechtigt ist und daß der Freiwillige die Eignung für ihn besitzt.

Jenen Wehrpflichtigen, welche nach ihrer Altersklasse (§. 32) zur regelmäßigen Stellung bereits berufen sind, ist während der Stellungsperiode der freiwillige Eintritt nicht gestattet. Derjenige, welcher gesetzlich zur Stellung verpflichtet war und hiezu nicht erschienen ist, hat dadurch das Recht zum freiwilligen Eintritte so lange verwirkt, bis er sich der Entscheidung der Stellungskommission für die versäumten Stellungen unterzogen hat.

§. 21. Inländer, welche einen solchen Bildungsgrad besitzen, der den absolvirten Studien an einem Obergymnasium, einer Oberrealschule oder einer derselben gleichgestellten Lehranstal entspricht, und sich hierüber mit Zeugnissen von öffentlichen oder mit dem Rechte der Öffentlichkeit ausgestatteten derlei Lehranstalten oder durch

do tego ustanowioną, wstępują dobrowolnie do armii i przez czas służby z własnych funduszów się ubierają, żywią i uzbrajają (przy jeździe także i konia sobie kupują i o utrzymanie konia się starają), w czasie pokoju już po jednorocznej czynnej służbie, począwszy od dnia wstąpienia do służby, do rezerwy przeniesieni zostają, i w razie jeżeli chcą kontynuować studya swoje, mają prawo wyboru garnizonu, tudzież roku służby jednorocznej aż do 25 roku życia. Jeżeli podnoszą koszta własnego pomieszkania, natenczas wolno im nie mieszkać w koszarach.

Jakie zakłady naukowe krajowe i zagraniczne w tej mierze za równe uznane zostaną z gimnazyami wyższemi lub wyższemi szkołami realnemi, tudzież w jaki sposób komisya mieszana ma być złożoną, jako też przedmioty i sposób egzaminowania, o tem orzeknie ministerstwo krajowe w porozumianiu z wspólnem ministerstwem wojny.

Także pozbawieni środków utrzymania z powyższej kategoryi, jeżeli ubóstwo, tudzież nienaganne i obyczajne zachowanie, w głównych zaś przedmiotach postępki celujące wykazują, lub świadectwa dojrzałości albo świadectwa z odbytego z rezultatem uzdolnienia egzaminu rządowego przedkładają, mogą być przypuszczeni do jednorocznej służby ochotniczej i przez ten czas z wspólnego budżetu wojskowego pobierać mundur, rynsztunek i utrzymanie.

Jeżeli ochotnicy ci jednego i drugiego rodzaju odpowiednio złożyli przepisany dla oficerów z rezerwy i landwery egzamin i jednoroczną służbę odbyli, w miarę istniejących lub zachodzących braków i stosownie do swej rangi jako aspiranci na oficerów, powinni być mianowani oficerami rezerwy. Oficerowie ci podczas dalszej swej służby wojskowej jeszcze udział brać powinni w trzech tylko ćwiczeniach wojskowych, każdą razą najdłużej przez 4 tygodnie.

eine vor einer hiezu bestellten gemischten Commission abzulegende Prüfung ausweisen, freiwillig in das stehende Heer eintreten und sich während ihrer Dienstzeit aus eigenen Mitteln bekleiden, ausrüsten und verpflegen (bei der Cavallerie auch beritten machen und für den Unterhalt des Pferdes sorgen), werden im Frieden schon nach einer einjährigen aktiven Dienstleistung, vom Tage des Dienstantrittes gerechnet, in die Reserve übersetzt, und sind, im Falle sie ihre Studien fortsetzen, zur Wahl der Garnison, sowie des Jahres für die einjährige Dienstleistung bis zum 25. Lebensjahre berechtigt. Sie dürfen, wenn sie die Kosten der eigenen Wohnung tragen, nicht kasernirt werden.

Welche Lehranstalten des In- und Auslandes den Obergymnasien oder Oberrealschulen in dieser Beziehung gleichgestellt sind, dann in welcher Weise die gemischte Commission zusammengesetzt ist, sowie die Gegenstände und die Art der Prüfung werden von dem Landesministerium im Einvernehmen mit dem Reichskriegsministerium festgestellt.

Auch Mittellose der Eingangs bezeichneten Kategorie, wenn sie sich über ihre Mittellosigkeit, dann über ein tadellos sittliches Betragen und in den Hauptgegenständen mit Vorzugsklassen oder mit Maturitätszeugnissen oder mit Zeugnissen über eine mit dem Ergebnisse der Befähigung zurückgelegte Staatsprüfung ausweisen, sind zum einjährigen Freiwilligendienste zuzulassen und während desselben aus dem gemeinsamen Kriegsbudget zu bekleiden, auszurüsten und zu verpflegen.

Wenn die in diesem Paragraphe angeführten Freiwilligen die für Reserve- und Landwehroffiziere vorgeschriebene Prüfung entsprechend abgelegt und den einjährigen Dienst vollstreckt haben, sind sie nach Maßgabe der bestehenden oder eintretenden Abgänge und nach ihrem Range als Offiziersaspiranten zu Reserveoffizieren zu ernennen. Diese Offiziere sind innerhalb ihrer weiteren Wehrpflicht noch zu drei Waffenübungen, in der jedesmaligen Dauer von längstens vier Wochen beizuziehen.

W razie mobilizacyi w przeciągu lat 9, w miarę potrzeby i decyzyi wspólnego ministra wojny powinni być używani w armii lub landwerze, po 9ciu zaś latach, stosownie do prawnego ich przeznaczenia, tylko w landwerze.

§. 22. Marynarze z powołania, którzy tak pod względem ogólnego wykształcenia swego, jakoteż ukończonych z dobrym skutkiem studyów w krajowych lub zagranicznych szkołach marynarskich świadectwem lub odpowiednio złożonym egzaminem się wykazują, zostają na jednoroczną służbę ochotniczą do marynarki wojennej przyjmowani, z uwolnieniem ich od obowiązku umundurowania się z własnych funduszów, a po dobrze złożonym egzaminie, tudzież w miarę potrzeby mianowani zostaną oficerami rezerwy marynarskiej.

Ci oficerowie rezerwy na wypadek wojny obowiązani są do wszelkiego rodzaju służby marynarskiej.

§. 23. Medycy mogą jednoroczną służbę ochotniczą w szpitalach wojskowych, weterynarze jako praktykanci weterynarscy przy pułku jazdy lub artyleryi, lub też przy szwadronie zaprzęgów polowych — wypełniać, jeżeli potrzebnem w tej mierze wykażą się uzdolnieniem.

Podczas wojny będą oni — stosownie do ich obowiązku służby — używani albo w armii (marynarce wojennej) lub w landwerze, a także i w polnych lub innych szpitalach.

§. 24. Farmaceuci mogą jednoroczną służbę ochotniczą pełnić w aptekach wojskowych, a na przypadek wojny analogicznie z obowiązanymi do służby lekarzami będą traktowani (§. 23).

§. 25. Kandydaci stanu duchownego każdego prawnie uznanego kościoła lub stowarzyszenia religijnego, w razie wcielenia ich do armii (marynarki wojennej) lub do landwery, otrzymają na swą prośbę urlop dla dokończenia swych nauk teologicznych.

Bei einer Mobilisirung sind dieselben innerhalb von 9 Jahren, je nach Bedarf und Entscheidung des Reichskriegsministers entweder im Heere oder in der Landwehr, nach 9 Jahren aber ihrer gesetzlichen Bestimmung gemäß in der Landwehr zu verwenden.

§. 22. Berufsseeleute, welche sich sowol bezüglich ihrer allgemeinen Bildung, als auch über ihre mit gutem Erfolge an inländischen oder ausländischen nautischen Schulen vollendeten Studien durch Zeugnisse oder durch eine entsprechend abgelegte Prüfung ausweisen, werden in die Kriegsmarine zum einjährigen Freiwilligendienst angenommen, ohne zur Selbstbekleidung und Selbstverpflegung verpflichtet zu sein, und nach gut abgelegter Prüfung, sowie nach Maßgabe des Bedarfes zu Marine-Reserveoffizieren ernannt.

Diese Reserveoffiziere sind im Falle eines Krieges zum Marinedienste jeder Art verpflichtet.

§. 23. Mediziner können den einjährigen Freiwilligendienst in Militärspitälern, Veterinäre als thierärztliche Praktikanten bei einem Cavallerie- oder Artillerie-Regimente oder bei einer Fuhrwesens-Feldeskadron leisten, wenn sie die Befähigung dazu nachweisen.

Im Kriege werden dieselben, in Übereinstimmung mit ihrer Dienstpflicht, entweder im stehenden Heere (Kriegsmarine) oder in der Landwehr, auch in Feld- oder anderen Spitälern verwendet.

§. 24. Pharmaceuten können den einjährigen Freiwilligendienst in den Militärapotheken leisten und werden im Kriege analog den wehrpflichtigen Ärzten verwendet. (§. 23).

§. 25 Die Candidaten des geistlichen Standes jeder gesetzlich anerkannten Kirche und Religionsgesellschaft werden, wenn sie in das stehende Heer (Kriegsmarine) oder in die Landwehr eingereicht worden sind, über ihr Ansuchen zur Fortsetzung der theologischen Studien beurlaubt.

Po otrzymaniu wyższych święceń, względnie po dokonanej nominacyi na duszpasterzy, dotyczący zostaną zaciągnięci w listę wojskowych duszpasterzy, a w razie wojny, stosownie do swego obowiązku służby, albo w armii (marynarce wojennej), albo w landwerze, także i w polnych lub stałych szpitalach zajmą miejsca duszpasterzy.

Gdyby zaś kandydaci ci porzucili studya teologiczne i stan duchowny, do służby wojskowej powołani być mają.

§. 26. Obowiązani do służby w armii (marynarce wojennej) i landwerze urzędnicy publiczni, urzędnicy prywatnych, familijnych i dziedzicznych dóbr Najjaśniejszego Pana, urzędnicy funduszów publicznych, reprezentacyj krajowych i powiatowych, i gmin prowadzących zarząd polityczny, jeżeli posady te wymagają ukończonych studyów prawnopolitycznych, dalej profesorowie i nauczyciele w publicznych lub podobnej cechy zakładach naukowych, do których i szkoły ludowe policzyć należy, mogą na przypadek wojny w liczbie, niezbędnej do prowadzenia służby administracyjnej i nauki, na wniosek dotyczących ministrów fachowych za zezwoleniem Najj. Pana na posadach swych pozostać.

To samo postanowienie tyczy się kondycyonujących w służbie pocztowej, telegraficznej i kolejowej, o ile są niezbędnymi do pełnienia służby.

§. 27. Kandydaci stanu nauczycielskiego szkół ludowych i nauczyciele w tychże zakładach, dalej właściciele odziedziczonych gospodarstw, jeżeli tamże stale zamieszkują, gospodarstwem sami zarządzają, a dochody gruntowe gospodarstwa na samodzielne utrzymanie rodziny z pięciu osób złożonej wystarczają, lecz poczwórnej ilości określonych właśnie dochodów nie przekraczają, powinni

Nach Erhalt der höheren Weihen, beziehungsweise nach geschehener Ernennung zu Seelsorgern, werden die Betreffenden in die Liste der Militärseelsorger verzeichnet und können im Kriegsfalle, nach Maßgabe ihrer Verpflicht, entweder im stehenden Heere (Kriegsmarine) oder in der Landwehr, auch in Feld- oder stabilen Spitälern als Seelsorger verwendet werden.

Geben aber diese Candidaten die theologischen Studien und den geistlichen Beruf auf, so sind sie zum Waffendienste einzuberufen.

§. 26. Die im Verbande des stehenden Heeres (Kiegsmarine) oder der Landwehr stehenden Beamten des Staates, der Allerhöchsten Privat-Familien- und Avitikalfondsgüter, die Beamten der öffentlichen Fonds-, der Landes- und Bezirksvertretungen und der mit der politischen Verwaltung betrauten Gemeinden, wenn für diese Dienstesstellen der Nachweis der Vollendung der rechts- und staatswissenschaftlichen Studien erfordert wird, weiters die Professoren und Lehrer an öffentlichen und mit dem Rechte der Oeffentlichkeit ausgestatteten Unterrichtsanstalten, wozu auch die Volksschulen zählen, können im Falle eines Krieges in der zur Handhabung des Verwaltungsdienstes und zum Unterichte unentbehrlichen Anzahl, über Antrag der betreffenden Fachminister, mit Bewilligung des Kaisers in ihren Anstellungen belassen werden.

Die gleiche Bestimmung gilt für die Angestellten im Post- Telegraphen- und Eisenbahndienste, insoweit dieselben für die Aufrechthaltung des Betriebes unentbehrlich sind.

§. 27. Lehramtscandidaten für Volksschulen und Lehrer an diesen Anstalten, weiters Eigenthümer von ererbten Landwirthschaften, wenn sie auf selben den ordentlichen Wohnsitz haben, die Bewirtschaftung selbst besorgen und das Grunderträgniß der Wirthschaft zur selbständigen Erhaltung einer Familie von fünf Personen zureicht, ohne das Vierfache eines solchen Ertrages zu überschreiten, sind nach ihrer Einreihung in das stebende Heer (Kriegsmarine) oder in die

po wcieleniu ich do armii (marynarki wojennej) lub landwery, w czasie, który nauce w szkołach ludowych a względnie prowadzeniu gospodarstwa najmniej przeszkadza, przez ośm tygodni wojskowo być ćwiczeni, poczem wracają na urlop, a w czasie pokoju jeszcze tylko w peryodycznych ćwiczeniach wojskowych biorą udział.

§. 28. Dla marynarzy z powołania, którzy do marynarki wojennej wcieleni zostali, a do których się §. 22 nie stosuje, dalej dla maszynistów można w uwzględnieniu ich technicznych wiadomości i w miarę ich wykształcenia do służby marynarskiej, w czasie pokoju zniżyć czynną służbę do jednego roku.

§. 29. Marynarze, którzy do marynarki wojennej wcieleni zostali, lecz do krajowych szkół marynarki lub szkół budowy okrętów uczęszczają, otrzymują w pokoju urlop na czas trwania frekwentacyi szkolnej.

§. 30. Liczba obowiązanych do służby wojskowej, mających się wcielić do armii (marynarki wojennej) i do rezerwy uzupełniającej (§. 13) ma być rozrepartowaną na pojedyncze kraje i królestwa podług cyfry ludności takowych, w obrębie zaś pojedyńczych krajów podług liczby zdatnych do wojska ma być rozłożone na okręgi poborowe.

§. 31. Regularny pobór do armii (marynarki wojennej) i do landwery, odbywa się każdego roku w czasie od 1go kwietnia do końca maja, wcielanie zaś do szeregów z dniem 1. październ.

§. 32. Komisye mieszane przeprowadzają pobór z grona obowiązanych do służby wojskowej, w okręgu poborowym zamieszkałych, podług kolei klasy wieku, a w każdej klasie wieku podług kolei losu.

Wszyscy od 1go stycznia do 31go grudnia pewnego roku urodzeni młodzi mężczyźni, stanowią razem jednę klasę wieku, która oznacza się rokiem urodzenia.

Landwehr zu einer den Volksunterricht und bdziehungsweise den Wirthschaftsbetrieb am wenigstens störenden Zeit durch acht Wochen militärisch auszubilden, dann zu beurlauben und im Frieden nur noch zu den periodischen Waffenübungen beizuziehen.

§. 28. Jenen in die Kriegsmarine eingereihten Berufsseeleuten, auf welche der §. 22 keine Anwendung findet, sowie den Maschinisten, kann in Berücksichtigung ihrer technischen Vorkenntnisse und nach Maßgabe ihrer Ausbildung für den Dienst auf der Flotte die active Dienstleistung im Frieden bis auf Ein Jahr abgekürzt werden.

§. 29. Seeleute, welche in die Kriegsmarine eingereiht worden sind, jedoch eine inländische nautische oder Schiffsbauschule besuchen, sind im Frieden für die Dauer dieses Schulbesuches beurlaubt zu lassen.

§. 30. Die Zahl der in das stehende Heer (Kriegsmarine) und in die Ersatzreserve einzureihenden Wehrpflichtigen (§. 13) ist unter die einzelnen Königreiche und Länder nach der Ziffer der Bevölkerung derselben, innerhalb der einzelnen Länder aber nach der Zahl der Wehrfähigen auf die Stellungsbezirke zu vertheilen.

§. 31. Die regelmäßige Stellung für das stehende Heer (Kriegsmarine) und für die Landwehr erfolgt jedes Jahr innerhalb der Zeit vom 1. April bis Ende Mai, die Einreihung mit 1. Oktober.

§. 32. Die Stellung hat aus den im Stellungsbezirke zuständigen Wehrpflichtigen nach der Reihe der Altersklasse und in jeder Altersklasse nach der Losreihe durch gemischte Commissionen zu geschehen.

Alle vom 1. Jänner bis 31. Dezember eines Jahres geborenen jungen Männer bilden zusammen eine Altersklasse und diese wird nach dem Geburtsjahr bezeichnet.

Do poboru powołuje się trzy klasy wieku.

Każdemu działowi armii lub marynarki, przekazuje się najbardziej do niego uzdolnionych, z uwzględnieniem ile możności życzenia odstawionych do służby.

Liczba wcielonych w obrębie cyfry kontyngensu, jeszcze pozostała po pokryciu potrzeby broni specyalnych i zakładów, przydzieloną zostanie dotyczącemu pułkowi okręgu uzupełniającego; mają oni ile możności być pozostawieni w okręgu uzupełniającym dla wykształcenia.

Po zupełnem pokryciu kontyngensu dla armii i marynarki wojennej, tudzież dla rezerwy uzupełniającej, nadwyżka zdolnych do służby wojskowej z powołanych trzech klas wieku każdego okręgu poborowego, do landwery przydzieloną zostanie.

Przeznaczanie obowiązanych do służby wojskowej pierwszej i drugiej klasy wieku do rezerwy uzupełniającej, jest tymczasowe i nie uwalnia od obowiązku stawiennictwa w drugiej, względnie w trzeciej klasie wieku.

Przeznaczeni do rezerwy uzupełniającej mają, stosownie do swego uzdolnienia do rozmaitych działów armii, być powciągani w listy stawiennicze, w czasie pokoju pozostawieni w swoich obywatelskich stosunkach, a tylko w razie wojny na rozkaz Cesarza, w miarę swego wieku, do uzupełnienia armii albo marynarki wojennej użyci.

Po skończeniu wojny, powołani z rezerwy uzupełniającej opuszczają armię czyli marynarkę wojenną i wracają do dawnego swego stosunku.

Ci obowiązani do służby wojskowej, którym w trzeciej klasie wieku przyznano tymczasowe uwolnienie od obowiązku służby w armii (§ 17.) z wstąpieniem do czwartej klasy wieku również wchodzą do rezerwy uzupełniającej.

Es werden drei Altersklassen zur Stellung aufgerufen.

Jedem Heeres- oder Marinekörper werden die für denselben am meisten Geeigneten, mit thunlichster Beachtung der Wünsche der Gestellten, zugewiesen.

Die nach Deckung des Bedarfes für die Specialwaffen und Anstalten innerhalb der Contingentsziffer erübrigende Zahl Eingereihter ist zu dem zuständigen Ergänzungsbezirks-Regimente einzutheilen und sind nach Möglichkeit in dem Ergänzungsbezirke zur Ausbildung zu belassen.

Nach vollständiger Aufbringung des Contingentes für das stehende Heer und die Kriegsmarine sowie für die Ersatzreserve wird der Überschuß an Kriegsdiensttauglichen der vorgeführten drei Altersklassen jedes Stellungsbezirkes in die Landwehr eingetheilt.

Die Widmung Wehrpflichtiger aus der ersten und zweiten Altersklasse für die Ersatzreserve ist eine zeitliche und enthebt nicht von der Stellungspflicht in der zweiten, beziehungsweise dritten Altersklasse.

Die zur Ersatzreserve Bestimmten sind, je nach ihrer Eignung für die verschiedenen Heereskörper, in den Stellungslisten vorzumerken, im Frieden in ihren bürgerlichen Verhältnissen zu belassen und nur im Kriegsfalle auf Befehl des Kaisers, nach Maßgabe ihres Lebensalters, zur Ergänzung des stehenden Heeres oder der Kriegsmarine zu verwenden.

Nach Beendigung des Krieges werden die beigezogenen Ersatz-Reservemänner aus dem Heeres- oder Kriegsmarine-Verbande in ihr früheres Verhältniß entlassen.

Jene Wehrpflichtigen, welchen in der dritten Altersclasse die zeitliche Befreiung von der Dienstpflicht im Heere zuerkannt wurde (§. 17), treten mit dem Übergange in die 4. Altersklasse ebenfalls in die Ersatzreserve.

§ 33. Jeżeli powołany do wstąpienia do armii, przy regularnym poborze wcielonym być nie może, to za pomocą środków prawnych później sprowadzić go należy; tymczasem zaś w miejsce jego wstępuje, podług porządku listy poborowej, najbliższy jego następca, który był przeznaczonym do rezerwy uzupełniającej (§ 32).

Lecz w miejscu tylu nieobecnych, ilu prawdopodobnie w ciągu czterech miesięcy, licząc od końca okresu poborowego, z uwzględnieniem przeciętnego stosunku zdatności, do służby wojskowej w armii i marynarce wojennej wcielonymi byćby mogło, w miejscu tylu nieobecnych należy wcielonych z największym numerem losowym najstarszej klasy wieku oznaczać jako następców *(Nachmänner)*, i w stosunkach normalnych puszczać na czteromiesięczny urlop.

Czas do zadośćuczynienia zaniechanemu obowiązkowi poborowemu trwa aż do ukończonego roku 36. (§ 16).

§ 34. Obowiązani do stawania, których ze strony wojskowej wzbraniają się przyjmować do służby w armii (marynarce wojennej) lub landwerze, mogą, na wniosek politycznych członków komisyi być przedstawieni mieszanej nadkomisyi poborowej do decyzyi ostatecznej.

Decyzyi komisyi tej podlegają i tacy, już od stawieni do armii (marynarki wojennej) lub landwery, którzy do końca roku stawienniczego jako niezdolni do służby na odstawkę przeznaczeni zostali.

Przeciw postanowieniu tej komisyi odwołać się nie można.

§ 35. Koszta przybycia do losowania i stawiennictwa każdy, obowiązany do stawienia się, sam ponosi. Ubogich wspiera gmina, która także ponosi koszta podróży naczelnika gminy i

§. 33. Kann ein zum Eintritte in das stehende Heer Berufener bei der regelmäßigen Stellung nicht eingereiht werden, so ist dessen nachträgliche Vorführung durch die gesetzlichen Mittel zu veranlassen; inzwischen hat, nach der Reihung in der Stellungsliste, der nächste Taugliche, welcher sonst in die Ersatzreserve (§. 32) bestimmt worden wäre, an seine Stelle einzutreten.

Es sind jedoch für so viele Abwesende, als voraussichtlich binnen vier Monaten, vom Schlusse der Stellungsperiode an gerechnet, mit Rücksicht auf das durchschnittliche Tauglichkeitsverhältniß zur Einreihung in das stehende Heer und in die Kriegsmarine gelangen dürften, die mit der größten Losnummer der höchsten Altersklasse Eingereihten als Nachmänner zu bezeichnen und unter normalen Verhältnissen auf 4 Monate zu beurlauben.

Die Zeit zur Nachholung einer Versäumniß der Stellungspflicht dauert bis zum vollendeten 36. Lebensjahre (§. 16.)

§. 34. Stellungspflichtige, deren Annahme zum Dienste im stehenden Heere (Kriegsmarine) und in der Landwehr von militärischer Seite verweigert wird, können über Antrag der politischen Commissionsmitglieder einer gemischten Ueberprüfungs-Comission zur Entscheidung vorgestellt werden.

Der Entscheidung dieser Commission sind auch solche bereits an das stehende Heer (Kriegsmarine) oder an die Landwehr abgegebene Stellungspflichtige zu unterziehen, welche bis zum Ende des Stellungsjahres als dienstuntauglich zur Entlassung angetragen werden.

Gegen das Erkenntniß dieser Commission findet eine Berufung nicht statt.

§. 35. Die Kosten des Erscheinens zur L[illegible]sung und Stellung hat jeder Stellungspflichtige selbst zu tragen. Mittellose sind von der Gemeinde zu unterstützen, welche auch die Kosten der Reise

urzędowego towarzysza obowiązanych do stawiennictwa.

Koszta podróży tych, co mają stanąć przed nadkomisyą poborową, i dodanej im asystencyi, ponosi skarb publiczny.

Wszelkie inne koszta mają być pokryte stosownie do zasad, istniejących dla urzędowania dotyczącej władzy.

§ 36. Rezerwiści w czasie służby w rezerwie, obowiązani są brać udział w trzechkrotnych ćwiczeniach wojskowych, trwających każdą razą najdłużej cztery tygodnie.

Każde powołanie (§ 10,) do służby czynnej, liczy się za jedno ćwiczenie.

Oprócz tego, co roku odbywa się dla niepowołanych rezerwistów po żniwach zgromadzenie dla kontroli, które jednak dłużej nad jeden dzień trwac nie może..

Cwiczenia wojskowe i zgromadzenia dla kontroli w landwerze, określa ustawa o landwerze.

§. 37. Każdemu, który ukończył prawny obowiązek czynnej służby liniowej w armii lub marynarce wojennej, wolno, jeżeli zatrzymanie jego w służbie okazuje się korzystnem, zamiast przejścia do rezerwy, a nawet po upływie obowiązku służby rezerwowej, z roku na rok dalej wznawiać słuzbę czynną.

Osobnemi przepisami określone będą materyalne korzyści dla podoficerów, w taki sposób i pod takiemi okolicznościami dalej w służbie pozostałych.

Postanowienia te dotyczą także podoficerów i landwerzystów, pełniących służbę czynną przy korpusach i oddziałach landwery.

§. 38. Podoficerowie, którzy przez lat dwanaście, między temi najmniej przez lat ośm jako podoficerowie, czynną pełnili służbę w armii,

des Gemeindevorstehers und amtlichen Begleiters der Stellungspflichtigen treffen.

Die Kosten der Reise der zu Überprüfenden und der ihnen beizugebenden Begleitung leistet der Staatsschatz.

Alle übrigen Kosten sind nach den für die Amtsführung der betreffenden Behörde bestehenden Grundsätzen zu bestreiten.

§. 36. Die Reservemannschaft ist während ihrer Reservepflicht zu drei Waffenübungen in der jedesmaligen Dauer von längstens vier Wochen verpflichtet.

Jede Einberufung (§. 10) zur aktiven Dienstleistung zählt für eine Übung.

Außerdem finden für die zur Waffenübung nicht einberufene Reservemannschaft jährlich nach der Ernte Controls-Versammlungen statt, welche aber nicht mehr als einen Tag in Anspruch nehmen dürfen.

Die Waffenübungen und Controls-Versammlungen für die Landwehr sind durch das Landwehrgesetz geregelt.

§. 37. Jedem, welcher die gesetzliche Linien-Dienstpflicht im stehenden Heere oder in der Kriegsmarine aktiv vollendet hat, und dessen Beibehaltung für den Dienst vortheilhaft erscheint, wird gestattet, an Stelle des Übertrittes in die Reserve und über die Dauer der Reservepflicht hinaus, die aktive Dienstleistung von Jahr zu Jahr freiwillig fortzusetzen.

Die materiellen Begünstigungen für die auf solche Weise und unter solchen Voraussetzungen freiwillig weiter dienenden Unteroffiziere werden durch besondere Vorschriften geregelt.

Diese Bestimmungen haben auch auf die bei den Landwehrstämmen und Abtheilungen aktiv dienenden Unteroffizire und Landwehrmänner Anwendung.

§. 38. Unteroffiziere, welche 12 Jahre — darunter wenigstens 8 Jahre als Unteroffiziere— im stehenden Heere, in der Kriegsmarine oder

marynarce wojennej lub w korpusach i oddziałach landwery, i dobrą uzyskali konduitę, zyska- przez to prawo do osiągnięcia posad w służbie publicznej, tudzież w wspieranych przez państwo przedsiębiorstwach kolejowych, żeglugi parowej i innych przedsiębiorstwach.

Wykonanie postanowień niniejszych określone zostanie osobną ustawą.

§. 39. Regularne przenoszenie z linii do rezerwy i z rezerwy do landwery, z zatrzymaniem stopni rangi, dalej uwolnienie z landwery po upływie ustanowionego dla każdej z tych kategoryj służbowych czasu (§§. 4 i 15), nastąpi z końcem grudnia każdego roku; na przypadek wojny przenoszenie to, względnie uwolnienie, odbywa się dopiero na rozkaz Cesarza.

Z okazyi przeniesienia lub uwolnienia, dotyczący otrzymuje dokument legitymacyjny: opóźnione wydanie dokumentu tego nie pociąga za sobą obowiązku służby po za prawny termin.

§ 40. Przed ukończeniem obowiązku służby dozwala się tylko na uwolnienie:

a) jeżeli wcielenie było przeciwne ustawie;

b) w razie, gdyby się okazała niewyleczalna niezdolność do służby;

c) jeżeli żołnierz wchodzi w jeden z określonych w § 17 pod 1, 2, 3 stosunków; tudzież

d) w pokoju uwolnienie otrzymać może wcielony jako następca (*Nachmann*) z największym numerem najwyższej klasy wieku (§§ 33), jeśli poprzednik (*Vormann*) do końca roku stawienniczego wstępuje do armii lub marynarki wojennej. Czas wysłużony liczy się na rzecz następcy.

Wymienieni pod c) wchodzą, jeśli stoją w trzeciej lub wyższej klasie wieku, zaś wymienieni pod d) natychmiast, do rezerwy uzupełniającej.

§ 41. **W** wypadkach pod a) i b) (§ 40) przypuściwszy, że pod b) nie ulega wątpliwości,

in den Stämmen und Abtheilungen der Landwehr aktiv gedient haben und gut konduisirt sind, erlangen dadurch den Anspruch auf die Verleihung von Anstellungen im öffentlichen Dienste, dann bei vom Staate subventionirten Eisenbahn- Dampfschiff- und anderen Unternehmungen.

Die Ausführung dieser Bestimmungen wird durch ein besonderes Gesetz geregelt.

§. 39. Die regelmäßige Übersetzung aus der Linie in die Reserve und aus der Reserve in die Landwehr, unter Beibehalt der Chargengrade, dann die Entlassung aus der Landwehr, nach Ablauf der für jede dieser Dienstkategorien festgestellten Dauer (§§. 4 und 15), hat mit Ende Dezember jeden Jahres stattzufinden; im Falle eines Krieges erfolgt diese Übersetzung, beziehungsweise Entlassung, erst auf Befehl des Kaisers.

Aus Anlaß der Übersetzung oder Entlassung erhält der Betreffende ein Legitimations-Dokument; eine Verzögerung in der Ausfolgung dieses Dokumentes begründet keine Dienstesverpflichtung über den gesetzlichen Zeitpunkt hinaus.

§. 40. Vor vollendeter Dienstpflicht wird die Entlassung nur bewilligt:

a) wenn die Einreihung eine gesetzwidrige war;

b) bei eingetretener unbehebbarer Dienstesuntauglichkeit;

c) wenn der Soldat in eines der im §. 17, Zahl 1, 2, 3 bezeichneten Verhältnisse gelangt; dann

d) im Frieden dem als Nachmann Eingereihten mit der größten Nummer der höchsten Altersklasse (§. 33), sobald ein Vormann, bis Ende des Stellungsjahres, in das stehende Heer, die Kriegsmarine eintritt. Die vollstreckte Dienstzeit wird dem Nachmanne zugute gerechnet.

Die zu c) Genannten kommen, wenn sie in der dritten oder einer höheren Altersklasse stehen, die zu d) Genannten sofort in die Ersatzreserve.

§. 41. In den Fällen a) und b) (§. 40), vorausgesetzt, daß zu b) zugleich außer Zweifel

iż niezdatność zachodziła już w czasie wcielenia, należy ubytek przy najbliższem regularnem stawiennictwie wynagrodzić.

Kto bez własnej winy poniósł szkodę przez bezprawne stawiennictwo, ma prawo żądać wynagrodzenia od tych, co się dopuścili winy.

We wszystkich innych wypadkach uwolnienia nie żąda się postawienia zastępcy.

§ 42. Każdy należący do klas wieku, obowiązanych do stawienia się przy najbliższem regularnem stawiennictwie, powinien się w miesiącu grudniu poprzedniego roku ustnie lub pisemnie zgłosić do naczelnika gminy swego miejsca rodzinnego lub miejsca pobytu; gdyby tego zaniechał, a jeśli go nie wstrzymała nieprzezwyciężona przeszkoda, skazanym będzie, bez względu na dalsze postępowanie prawne, na 100 złr. lub w razie niemożności uiszczenia grzywny ua uwięzienie aż do 20 dni.

Grzywny przypadają gminnemu funduszowi ubogich w miejscu pobytu winnego.

§ 43. Naczelnicy gmin i prowądzący metryki odpowiadają za prawdziwość głównych podstaw do list stawienniczych, a pierwsi i za tożsamość osoby wprowadzonego, i powinni być pomocnymi władzom politycznym we wszystkich czynnościach urzędowych, do przeprowadzenia stawiennictwa potrzebnych.

§ 44. Kto przez komisyę poborową za niezdolnego na zawsze do służby wojskowej nie został uznanym, lub kto w trzeciej klasie wieku nie otrzymał uwolnienia od obowiązku stawiennictwa, temu niewolno się żenić przed wystąpieniem z trzeciej klasy wieku.

Do udzielenia wyjątkowego dozwolenia na zawarcie małżeństwa w razie zachodzących szczególnych, a na uwzględnienie zasługujących oko-

gestellt wird, die Untauglichkeit habe bereits zur Zeit der Einreihung bestanden, ist der Ersatz bei der nächsten regelmäßigen Stellung zu leisten.

Dem durch eine gesetzwidrige Stellung ohne eigenes Verschulden zu Schaden Gekommenen steht der Ersatzanspruch gegen die Schuldtragenden frei.

In allen sonstigen Fällen der Entlassung wird ein Ersatzmann nicht in Anspruch genommen.

§. 42. Jeder Stellungspflichtige, der zum Erscheinen bei der nächst bevorstehenden regelmäßigen Stellung verpflichteten Altersklassen hat sich im Monate Dezember des vorangehenden Jahres bei dem Gemeindevorstande seines Heimats- oder Aufenthaltsortes zur Verzeichnung schriftlich oder mündlich zu melden; unterläßt er dieses, ohne hievon durch ein für ihn unüberwindliches Hinderniß abgehalten worden zu sein, so wird er dafür, ohne Rücksicht auf die weitere gesetzliche Behandlung, mit einer Geldstrafe bis zu 100 Gulden oder im Falle der Zahlungsunfähigkeit, mit Haft bis zur Dauer von zwanzig Tagen bestraft.

Die Strafgelder fallen dem Gemeinde-Armenfonde des Aufenthaltsortes zu.

§. 43. Die Gemeindevorsteher und Matrikenführer sind für die Richtigkeit der Behelfe zu den Stellungslisten, erstere auch für die Indentität der Person der Vorgeführten verantwortlich und haben den politischen Behörden bei allen zur Durchführung der Stellung erforderlichen Amtshandlungen behilflich zu sein.

§. 44. Wer von der Stellungskommission als für den Kriegsdienst für immmer untauglich nicht erkannt oder in der dritten Altersklasse von der Stellungspflicht nicht befreit worden ist, darf sich vor dem Austritte aus der dritten Altersklasse nicht verehelichen.

Eine ausnahmsweise Ehebewilligung im Falle vorhandener besonders rücksichtswürdiger Umstände an Stellungspflichtige zu ertheilen, ist das Landesvertheidigungs-Ministerium ermächtigt,

liczności, upoważnionem jest ministerstwo obrony krajowej, które w tym celu może delegować dotyczącą władzę krajową, lecz pozwolenie to nie pociąga za sobą uwolnienia od obowiązku wstąpienia do armii (marynarki wojennej) lub do landwery.

§ 45. Obowiązany do służby, który się ożenił z przekroczeniem zawartego w § 44 zakazu, z urzędu odstawionym będzie, a w razie niezdatności, skazanym zostanie na karę pieniężną do 1000 złr. w. a. na rzecz gminnego funduszu ubogich, lub na więzienie do sześciu miesięcy.

Tych, co zawinili przez popieranie zakazanego małżeństwa, karać należy grzywną do 500 złr. na rzecz gminnego funduszu ubogich, lub więzieniem aż do trzech miesięcy, nie uwłaczając postępowaniu, jakiemu podlegają stosownie do regulaminów służbowych, jeśli zostają w służbie publicznej.

§. 46. Kto obowiązany jest stanąć przed komisyą stawienniczą, a bez należytego usprawiedliwienia nie stawa, uważa się za zbiegłego od stawiennictwa; tego zaś, co go w téj mierze z przeświadczeniem popiera, uważa się za współwinnego.

Zbiegłego od stawiennictwa, stawia się z urzędu, a w razie uznania go za zdolnego, ma, jeśli nieobecności swojej w przeprowadzonem w tym względzie śledztwie nie mógł usprawiedliwić, lecz stanął dobrowolnie—przez rok jeden, gdyby zaś nie dobrowolnie stanął, ma służyć przez dwa lata nad czas prawnego obowiązku służby w linii, w razie uznania za niezdolnego do służby wojskowej, karany będzie grzywną aż do wysokości 150 złr., a w wypadku niemożności płacenia więzieniem aż do jednego miesiąca.

Jeżeli w tym razie zbiegły od stawiennictwa przekroczył już 36 rok życia (§§. 16 i 33), karany będzie grzywną aż do 1000 złr. w. a. w wy-

welches hiezu auch die betreffende Landesstelle delegiren kann; jedoch begründet diese Bewilligung keine Befreiung von der Pflicht zum Eintritte in das stehende Heer (Kriegsmarine) oder in die Landwehr.

§. 45. Derjenige Wehrpflichtige, welcher sich mit Übertretung des im §. 44 enthaltenen Verbotes verehelicht hat, wird von Amtswegen gestellt, im Falle der Untauglichkeit aber mit einer Geldstrafe bis zu 1000 Gulden für den Gemeindearmenfond, im Falle der Zahlungsunfähigkeit mit Haft bis zu sechs Monaten bestraft.

Gegen diejenigen, welche zu der verbotenen Verehelichung schuldbar mitgewirkt haben, ist eine dem Gemeindearmenfonde zufallende Geldstrafe bis zu 500 Gulden, im Falle der Zahlungsunfähigkeit Haft bis zur Dauer von drei Monaten zu verhängen, unbeschadet ihrer Behandlung nach den Dienstesvorschriften, falls sie im Staasdienste stehen.

§. 46. Wer zum Erscheinen vor der Stellungskommission verpflichtet ist und ohne hinreichende Entschuldigung ausbleibt, wird als stellungsflüchtig, wer ihm hiebei wissentlich mithilft, als Mitschuldiger behandelt.

Ein Stellungsflüchtiger wird von Amtswegen gestellt, derjenige, welcher diensttauglich erkannt wird, hat, wenn er sein Ausbleiben bei der hierüber gepflogenen Untersuchung nicht rechtfertigen konnte, aber freiwillig erschienen ist, ein Jahr, im Falle er jedoch nicht freiwillig erschienen ist, zwei Jahre über die gesetzliche Linien-Dienstesdauer zu dienen; wird er als dienstuntauglich erkannt, so trifft ihn eine Geldstrafe bis zum Betrage von 150 Gulden, im Falle der Zahlungsunfähigkeit Haft bis zu 1 Monat.

Hat in diesem Falle der Stellungsflüchtige das 36 Lebensjahr (§§. 16 und 33) schon überschritten, so wird er mit einer Geldstrafe bis zu

padku niemożności płacenia więzieniem aż do sześciu miesięcy.

Współwinni w zbiegostwie do stawiennictwa podpadają grzywnie aż do 500 złr., albo przy szczególnie obciążających okolicznościach aż do 1000 złr., a w razie niemożności płacenia więzieniu karnemu do trzech, względnie do sześciu miesięcy.

Gdzie obowiązani do służby uchylają się w większéj liczbie zbiegostwem od obowiązku stawiennictwa, można się chwycić w drodze rozporządzenia nadzwyczajnych środków zaradczych, pod warunkiem usprawiedliwienia takowych przed najbliższą Radą państwa.

§. 47. Każdy obowiązany do służby, któremu udowodniono rozmyślne uszkodzenie siebie samego, ma, jeśli do jakiejkolwiek służby w armii (marynarce wojennej) jeszcze jest zdolny, z urzędu być odstawionym do armii i służyć dwa lata po nad czas trwania służby w linii.

§ 48. Landwera podlega:

W pokoju w kwestyach administracyjnych ministrowi obrony krajowej, w sprawach wojskowych naczelnemu dowódzcy landwery; bliższe w tej mierze postanowienia zawiera ustawa o landwerze; natomiast podczas wojny i pod względem administracayjnym także ministrowi obrony krajowej, pod względem zaś wojskowym wyznaczonemu przez N. Pana wodzowi.

Minister wojny powininn za pośrednictwem ministra obrony krajowej, a względnie naczelnego dowódzcy landwery, od ostatniego w drodze ministerstwa obrony krajowej, odbierać ciągle wiadomości o stanie, uzbrojeniu, dyslokacyi, wojskowem wykształceniu i karności landwery.

§. 49. Oficerów landwery wszelkich stopni mianuje cesarz.

Wyszczególniające i wszelkie w ogóle oznaki

1000 Gulden, oder im Falle der Zahlungsunfähigkeit mit Haft bis zu sechs Monaten bestraft.

Mitschuldige an der Stellungsflucht verfallen einer Geldstrafe bis zu 500 Gulden, oder bei besonders erschwerenden Umständen bis zu 1000 Gulden, im Falle der Zahlungsunfähigkeit einer Strafhaft bis zu drei und rücksichtlich bis zu sechs Monaten.

Dort, wo sich die Wehrpflichtigen in größerer Anzahl der Wehrpflicht durch Stellungsflucht entziehen, können die zur Abhilfe geeigneten außerordentlichen Maßregeln im Verordnungswege gegen Rechtfertigung vor dem nächsten Reichsrathe getroffen werden.

§. 47. Jeder Wehrpflichtige, welcher der vorsätzlichen Selbstbeschädigung überwiesen wurde, ist, in soferne er zu irgend einer Dienstleistung im Heere (Kriegsmarine) noch tauglich ist, dahin von Amtswegen abzustellen und hat zwei Jahre über die gesetzliche Linien-Dienstesdauer zu dienen.

§. 48. Die Landwehr untersteht:

Im Frieden in administrativer Beziehung dem Landesvertheidigungs-Minister und in militärischer Beziehung dem Landwehr-Oberkommandanten; die nähere Bestimmung hierüber enthält das Landwehrgesetz; dagegen im Kriege in administrativer Beziehung ebenfalls dem Landesvertheidigungs-Minister, in militärischer Hinsicht aber dem vom Kaiser bezeichneten Feldherrn.

Der Reichs-Kriegsminister muß durch den Landesvertheidigungs-Minister, beziehungsweise Landwehr-Oberkommandanten, von letzterem im Wege des Landesvertheidigungs-Ministers über den Stand, die Ausrüstung und die Dislokation, die militärische Ausbildung und Disciplin der Landwehr ununterbrochen in Kenntniß erhalten werden.

§. 49. Die Landwehr-Offiziere aller Grade werden vom Kaiser ernannt.

Die Distinktions- und Abzeichen in allen

we wszystkich stopniach, dalej regulamina służbowe i ćwiczenia są te same co w armii.

§. 50. Każdy oficer, który jako taki najmniej przez rok pełnił służbę czynną, i którego się nie tyczy §. 19., w pokoju na własne żądanie, z zawieszeniem zwykłej należności, może być przeniesionym do rezerwy, lub też do landwery, gdyby był tylko jeszcze obowiązany do służby w landwerze.

§. 51. Każdy oficer, który się nie znajduje ni w śledztwie sądu karnego, ni sądu honorowego może dobrowolnie złożyć swoją rangę, co go atoli od wypełniania wymaganego jeszcze prawnie obowiązku służby tak samo nie uwalnia, jak tego oficera, który w drodze sądu karnego lub honorowego rangi swej pozbawiony został.

§, 52. Oprócz czasu czynnej służby stale urlopowani obowiązani do służby w linii, tudzież rezerwiści i landwerzyści, przekroczywszy trzecią klasę wieku, dalej oficerowie rezerwy i landwery, jakoteż z zatrzymaniem pensyi i charakteru wojskowego pensyonowani oficerowie i urzędnicy, jak również c. k. inwalidzi patentowani, jeżeli nie przebywają w domach inwalidów, podlegają co do ożenienia się ogólnym ustawom i przepisom, wszelako z zachowaniem obowiązku służenia w armii (marynarce wojennej) lub landwerze.

§. 53. Urlopnicy w czasie urlopu swego, tudzież nieznajdujący się w czynnej służbie oficerowie i żołnierze z rezerwy i landwery podlegają we wszystkich swych stosunkach cywilnych, jak niemniej w sprawach karnych i policyjnych, sądom i władzom cywilnym, i podpadają tylko tym ograniczeniom, które w ustawie niniejszej są uzasadnione i do utrzymania ewidencyi konieczne.

Graden, die Ausrüstung und Bewaffnung, dann die Dienst- und Exerzir-Vorschriften der Landwehr sind jenen des stehenden Heeres gleich.

§. 50. Jeder Offizier, welcher als solcher mindestens ein Jahr aktiv gedient hat, und auf welchen der §. 19 keine Anwendung findet, kann im Frieden auf eigenes Ansuchen unter Einstellung der ständigen Gebühren in die Reserve oder, wenn er nur noch landwehrpflichtig sein sollte, in die Landwehr übersetzt werden.

§. 51. Jeder Offizier, gegen welchen weder eine straf- noch ehrengerichtliche Untersuchung anhängig ist, kann seine Charge freiwillig ablegen, jedoch wird er dadurch von der Erfüllung der ihm gesetzlich noch obliegenden Dienst- und Wehrpflicht ebensowenig befreit, als jener Offizier, welcher im straf- und ehrengerichtlichen Wege seiner Charge entkleidet wird.

§. 52. Außer der Zeit der activen Dienstleistung gelten für die dauernd beurlaubte linienpflichtige, dann für die Reserve- und Landwehrmannschaft, sobald sie die dritte Altersklasse überschritten haben, ferner für die Offiziere der Reserve und Landwehr, sowie für die mit Beibehalt des Pensionsgehaltes und des Militär-Charakters pensionirten Offiziere und Beamten, dann für die k. k. Patental-Invaliden, wenn sie sich nicht im Invalidenhause aufhalten, rücksichtlich der Verehelichung die allgemeinen Gesetze und Vorschriften, jedoch unter Aufrechthaltung der Dienstpflicht im stehenden Heere (Kriegsmarine) oder in der Landwehr.

§. 53. Die Urlauber während der Zeit ihres Urlaubes, sowie die nicht in der activen Dienstleistung befindlichen Officiere und Mannschaft der Reserve und der Landwehr, unterstehen in allen ihren bürgerlichen Verhältnissen, sowie auch in straf- und polizeilichen Angelegenheiten den Civilgerichten und Behörden, und sind nur jenen Beschränkungen unterworfen, welche in diesem Gesetze begründet und für die Evidenthaltung erforderlich sind.

Zostający w czynnej służbie w armii, marynarce wojennej i landwerze, podlegają wojskowym ustawom karnym i dyscyplinarnym; pod względem zaś swych stosunków cywilnych nie odnoszących się do służby wojskowej podlegają ustawom i władzom cywilnym.

W tym względzie osobna ustawa poda bliższe przepisy.

Wszyscy za granicą bawiący oficerowie i żołnierze z rezerwy i landwery, dowiedziawszy się w drodze publicznej, że monarchii zagraża, blizka wojna, i że powołano rezerwę i landwerę, winni bezwłocznie wracać do kraju rodzinnego i zgłosić się do odpowiedniej władzy, nie czekając dopiero na osobne wezwanie.

§ 54. Uwolnienie w celu wychodźtwa może być udzielone zostającemu w obowiązku służby w linii lub rezerwie ze strony państwowego ministerstwa wojny; landwerzyście ze strony ministerstwa obrony krajowej; lecz obowiązanemu do służby w linii tylko wtenczas, jeżeli oboje rodzice proszącego o uwolnienie, lub pozostały po śmierci jednego, drugi rodzic kraj opuszcza.

W razie zaniechania wychodźstwa dotyczący winien dopełnić reszty przerwanego uwolnieniem swojem obowiązku służby.

Podczas wojny pozwolenia do wychodźstwa nie można udzielać żadnej osobie obowiązanej do służby w armii (marynarce wojennej) lub landwerze.

§ 55. Ci obowiązani do służby, którzy do służby w armii (marynarce wojennej) lub landwerze nie mogli być pociągnięci, powinni złożyć odpowiednią taksę wojskową dla zakładów utrzymania inwalidów wojskowych.

Wysokość i sposób ściągania tej taksy określi odrębna ustawa.

Die in activer Dienstleistung Stehenden des stehenden Heeres, der Kriegsmarine und der Landwehr unterliegen den militärischen Straf- und Disciplinargesetzen; hinsichtlih ihrer bürgerlichen Verhältnisse, welche sich nicht auf den militärischen Dienst beziehen, unterstehen sie jedoch den bürgerlichen Gesetzen und Behörden.

In dieser Richtung wird ein besonderes Gesetz das Nähere bestimmen.

Alle im Auslande abwesenden Offiziere und Mannschaften der Reserve und Landwehr haben die Verpflichtung, sobald sie im Wege der Öffentlichkeit Kenntniß erlangt haben müssen, daß die Monarchie von einem Kriege nahe bedroht und die Einberufung der Reserve und Landwehr erfolgt ist, unverweilt in die Heimat zurückzukehren und sich zur Verfügung zu stellen, ohne die spezielle Einberufung abzuwarten.

§. 54. Die Entlassung zum Zwecke der Auswanderung kann einem in der Linien- und Reservedienstpflicht stehenden Manne von dem Reichs-Kriegsministerium, einem Landwehrmanne von dem betreffenden Landesvertheidignngs - Ministerium ertheilt werden; dem Liniendienstpflichtigen jedoch nur dann, wenn beide Eltern des um die Entlassung Bittenden, oder der eine überlebende Elterntheil auswandern.

Unterbleibt die Auswanderung, so hat der Betreffende den Rest der durch seine Entlassung unterbrochenen Dienstpflicht nachzutragen.

Während eines Krieges darf die Bewilligung zur Auswanderung keiner im Verbande des stehenden Heeres (Kriegsmarine) oder der Landwehr stehenden Person ertheilt werden.

§. 55. Jene Wehrpflichtigen, welche zum Dienste im stehenden Heere (Kriegsmarine) oder in der Landwehr nicht beigezogen werden konnten, haben eine entsprechende Militärtaxe für die Militär-Invalidenversorgung zu entrichten.

Die Größe und die Art der Einhebung dieser Taxe wird durch ein besonderes Gesetz bestimmt.

Z Konsystorza Biskupiego, Tarnów dnia 17. Grudnia 1868.

L. k. 4548.

Składki dobrowolne na ukończenie budowy kościoła w Chochołowie ze strony Wys. c. k. Namiestnictwa są pozwolone.

Dotyczące rozporządzenie dosłownie tak opiewa:

K. k. Statthalterei. **Circulare.**

Nr. 60932. An alle k. k. Bezirkshauptmannschaften, Konsistorien und Polizei-Direktionen in Lemberg und Krakau.

Zur Förderung des der Beendigung entgegengehenden mit einem großen Kostenaufwande unternommenen Ausbaues der lateinischen Pfarrkirche in Chochołów, im Neumarkter Bezirke wird im Wege der Bezirkshauptmannschaften, dann der Magistrate zu Lemberg und Krakau eine Sammlung freiwilliger Beiträge für die Dauer eines Jahres in dem, der Statthalterei unterstehenden Verwaltungsgebiete bewilligt.

Hievon wird das hochwürdige Konsistorium in die Kenntniß gesetzt, mit dem Ersuchen durch die unterstehende Geistlichkeit auf die möglichste Ergiebigkeit der Spenden thunlichst einwirken zu wollen.

Die allenfalls einfließenden Beträge sind unmittelbar an die Bezirkshauptmannschaft in Neumarkt zur weiteren Veranlassung zu übersenden.

Lemberg am 16. Dezember 1868. **Possinger** m. p.

Wielebne Duchowieństwo, Panowie Nauczycielowie i lud wierny nie odmówią swej pomocy, i uzbierany grosz zechcą Przewielebnym Księżom Dziekanom doręczyć, którzy uzbierane pieniądze do Konsystorza odeślą. Tarnów dnia 31. Grud. 1869.

L. szk. 541.

Język niemiecki w wyższych tylko szkołach ludowych jako przedmiot obowiązkowy ma być uprawiany.

Rozporządzenie ze strony Rady szkolnej krajowej w tym względzie wydane, poniżej dosłownie podaje się do wiadomości:

Rada szkolna krajowa — Do

L. 7303. — wszystkich nadzorów szkół ludowych.

Ponieważ jeszcze dotychczas, przez złe rozumienie ustawy o języku wykładowym z dnia 22. Czerwca 1867 w niektórych trzyklasowych szkołach trywialnych udzielonym bywa uczniom trzeciej klasy język niemiecki jako przedmiot obowiązkowy, przeto Rada szkolna krajowa zwracając uwagę nadzorów na artyk. III. wyż przytoczonej ustawy, wzywa je do ścisłego przestrzegania, aby język niemiecki tylko *w wyższych* szkołach ludowych, począwszy od klasy trzeciej, jako przedmiot obowiązkowy był uprawiany. W szkołach trzechklasowych trywialnych, gdy są potemu ważne miejscowe powody, może być język niemiecki jako przedmiot nadobowiązkowy wprowadzonym, lecz tylko na podstawie szczegółowego zezwolenia Rady szkolnej krajowej.

Lwów dnia 18 Listopada 1868. **Possinger** m. p.

Z Konsystorza Biskupiego,

Tarnów dnia 31. Grudnia 1868.

X. Jan Figwer,

Kanclerz.

Józef Alojzy,

Biskup Tarnowski.

Począwszy od r. 1857 włącznie dotychczas wydawane były osobne Kurendy szkolne, które jednakże od roku 1869 osobno wydawać się już nie będą.

Wiadomości, rozporządzenia i t. d. szkoły się tyczące umieszczone będą w Kurendach tak zwanych kościelnych, jak to aż do roku 1856 miało miejsce.

Tarnów. Nakładem Konsystorza Biskupiego; drukiem Anastazego Rusinowskiego 1868.